

УДК 633.854.78:631.67.5

**РОЗРОБКА ЕЛЕМЕНТІВ СОРТОВОЇ АГРОТЕХНІКИ
ВИРОЩУВАННЯ СОНЯШНИКА РІЗНИХ ГРУП СТРИГЛОСТІ НА
ПІВДНІ УКРАЇНИ В УМОВАХ ЗРОШЕННЯ**

А.В. ШЕПЕЛЬ – аспірант, Херсонський ДАУ

З метою раціонального харчування населення світу поступово переходить на використання жирів рослинного походження, відмовляючись від жирів тваринного походження. Не менш вагомою причиною таких змін є також і те, що потреба в земельних ресурсах, витратах праці та коштів на виробництво рослинних жирів приблизно в 6-10 разів менша, ніж на еквівалентну кількість вершкового масла.

Виходячи з цього, нами проведені дослідження по визначенню найбільш оптимального співвідношення факторів і умов життя рослин соняшника. В досліді вивчалися: фактор А – рівень живлення представлений чотирма варіантами – без добрив, $N_{30}P_{45}$, $N_{60}P_{90}$ та $N_{90}P_{135}$, фактор В – обробіток ґрунту, представлений у двох варіантах – полицевий та безполицевий на глибину 25-27 см; фактор С – строки висіву – висів вивчаємих гібридів соняшника проводився у три етапи: 1 – у третю декаду квітня, 2-3 – у першу та другу декади травня, фактор Д – густина стояння рослин – 40, 60, 80 тисяч на 1 га; фактор Е – гібриди – ранньостиглу групу представляв гібрид Світоч (селекції інституту рослинництва ім.Юр'єва, м.Харків), середньоранню – гібрид Одеський 123 (селекції селекційно-генетичного інституту, м.Одеса) та середньопізню – гібрид Хортиця (селекції інституту м.Нові-Сад, Югославія). Досліди проводилися на зрошуваних землях КСП ім.Димитрова Жовтневого району Миколаївської області у 1995-1997 роках. Ґрунт дослідного участку представлений чорноземом південним середньосуглинним. Середньобагаторічна кількість опадів складає 410 мм. Попередником соняшника в досліді була післяжнивна злако-бобова суміш, розміщена по озимій пшениці.

Дисперсійний аналіз результатів урожайності в досліді проводився за допомогою розробленої методики (Ушкаренко В.О. та ін., 1998).

У результаті дослідів встановлено, що максимальний та достовірний прибуток урожайності соняшника гібриду Світоч та Одеський 123 був отриманий при внесенні мінеральних добрив у дозах $N_{60}P_{90}$ – 7,2-7,6 та 8,4 ц/га відповідно, а гібриду Хортиця, з більшим генетичним потенціалом урожайності, при $N_{90}P_{135}$ 12,2-12,7 ц/га.

Серед вивчаємих систем основного обробітку ґрунту найбільш

раціональною виявилася полицева на глибину 25-27см. Так, при зміні полицевого обробітку ґрунту на безполицевий спостерігалася падіння врожайності: у гібрида Світоч на 0,8-2,1 ц/га, Одеський 123 – на 1,9-2,9 ц/га. Хортиця – на 1,0-2,3 ц/га в залежності від норми внесення добрив. Це зниження врожайності зумовлено в першу чергу чисельністю бур'янів: на 22,2% вона була більша на ділянках з безполицевим обробітком ґрунту ніж з полицевим.

Строки висіву також суттєво впливали на рівень урожайності вивчаємих гібридів сояшника, але по-різному. Так, практично не реагував на запізнення з висівом гібрид Світоч. Для гібрида Одеський 123 найбільш оптимальним строком висіву виявився перший (третьа декада квітня), подальше запізнення з висівом на одну декаду викликало не дуже значене зниження врожайності, воно становило 0,8-2,5% у залежності від норми внесення добрив, тоді як при останньому – третьому строці висіву зниження врожайності становило – 10,9-14,7%. При запізненні з висіванням гібрида Хортиця лише на одну декаду зниження врожайності, в залежності від норми внесення добрив, становило 9,7-15,8%, а при запізненні на дві декади – 35,1-42,6%.

Густота посіву є також суттєвим фактором життєдіяльності рослин. Найбільш високий урожай насіння у вивчаємих гібридах сояшника одержано при густоті 60 тисяч рослин на 1 га. Реакція сояшника на подальше загущення посіву до 80 тисяч рослин на 1 га виявилася неоднозначною: найбільш чутливим до зміни густоти виявився гібрид Хортиця (до 36,3% зниження врожаю відносно густоти 60 тис/га), потім Одеський 123 (до 5,9% зниження врожаю), практично не реагує на подальше загущення гібрид Світоч.

Таким чином, було розроблено найбільш оптимальне співвідношення факторів життя рослин сояшника, вивчаємих груп стиглості, яке складається з полицевого обробітку ґрунту на глибину 25-27 см; внесення мінеральних добрив нормою $N_{60}P_{90}$ – під гібрид Світоч та Одеський 123, $N_{90}P_{135}$ – під гібрид Хортиця; висів гібридів сояшника Хортиця та Одеський 1233 - третю декаду квітня, а гібриду Світоч – практично у всі вивчаємі строки висіву, для всіх досліджуємих гібридів густота посіву повинна складати 60 тисяч рослин на 1 га.